

Universal Declaration of Human Rights - Mende

© 1996 – 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the *UDHR in Unicode* project, <http://www.unicode.org/udhr>.

Dunya Lahi Nuvuu Lɔnyisia Va

Magona Yepei

A jifa kiliyei na ke numu vuu kpelee ti maa hewulei lo towa kpaupau le laha va, tɔnya kee ndileli dunyihu.

A jifa ngawuleehu kee baagbuala nuvugaa ti lɔnyisia ma ti wanga a pie hindangaa na hii i wotea a nemahugili waa nuvu ma, dunya ninahu mia mahoingɔ muvu i gu i yepe kia ngi longɔla, kee ngi lanayei kee ngi lima hinda.

A jifa maa ii houni nu mu vuu i wote a ko gɔmɔ mahaya nyamu nyamu kee nduwɔ ya yeya, ke mahoingɔ sawei i nuvu lɔnyii mavale,

A jifa mahoingɔ ndiamɔyei na ndɔlesialuahɔ i legulɔma,

A jifa nungei nasia ti ndɔlei kpele ti woyilei na hu ti lanaya genga kolɔ yayilingɔihu,

Kee nuvu lɔnya, ngi nuvu ya, ngi yepei kee hindui taa nyahii ti lɔnyei maahewu lei, kee gbɔma ti ti lia yilinga ko yange yange kee ndevu yekpe la i le gulɔma.

A jifa ndɔlei nasia ti dunyi hu ti lahei wumbua a ngoyila ko ti to ke baagɔ ma a yelɔ na nuvu va kee ngi lɔnya ya va,

A jifa kiliyei yaa numu kpelehu hinda yayilingɔ ji a lelɔ gulɔma,

Fale naa

Komɛwai na ta toli a

Genɛla Asembili

Ndɛnga Ye

Dunya Lahei ji nuvu lɔnyinsia va i wote a ɲaiki numui kpelee kee ndɔlei kpelee va nahii ke numu gbi ko ngoyila hugbate gbi na hinda yayilingɔ ji ngi enmahu kpɔtu i lapi kpugu kpugu a numu gaalahu wie i to ke bagɔma iye tɔnei jisia ma kee hugbɛmboi jisia nungei nasia weti yei ndɔ ko kpele hugbatai ji hu, kee nasia ti ndɔlɔngaa hu nahi tii yee ndɔ ko kpele hugbatei jisia bu.

1. Ngayilii Ye Ngilei

Numuvuisia Kpelee ta ti le te ye nduwɔ ya hu, tao ti nuvu yei kee ti lɔnyi maa hewungɔ. Kiiya kee hindalياهو gɔla a yelɔ ti hun. Fale mahoungɔ ti ti nyɔnyɔhu hoi kia ndeegaa.

2. Ngayilii Ye Fele Ye

Hugbatei ji numu kpelee lo va, nu genyei, ngi luwu yegii, nyaha ko hindgo, nu layia, Ngewɔ na a feli, ngi gilii yei, ngi le gi kee ngi gbate ii ma.

Tao maa ii houni nduahɔ ge i waa nungaa lياهو jifa tii gbuani ndɔlɔ yilahu, ko jifa tia heini ti yekpe va ko tii yekpe va.

3. Ngayilii Ye Sawa Ye

Nuvuu gbi ngi lɔnya mia kɔɔ ndevu i yɛ ngi hu, kɔɔ aa yɛ nuu bu, tao kɔɔ mahungbee i yɛ ngi ma.

4. Ngayilii Ye Naani Yei

Maa ii houni ti numu gbi hou nduwɔya hu, ɔɔ ti ngi waa mɔnɛmɔnɛ hinda hu, maa ii houni nuu maajia va nduwɔya hu, tao gbɔma mahoungɔ nduwɔyei ye keyi kgbi lekee i gbɔɔ.

5. Ngayilii Ye Lɔɔlu Yei

Maa ii houni kɔɔ ti kpaagba hinda la nuu gbi ma, tao kɔɔ ti hinda wee a numu na a kɛ kɛ nuvuu yaa a ngie.

6. Ngayilii Ye Weita Yei

Nuvuu gbi lee ngi lɔnya mia kɔɔ sawei i baagɔɔ ngi nuvuu ya ma mia leke gbi.

7. Ngayilii Ye Wɔfila Yei

Nuvuu kpɛɛɛ ti maahɛwungɔɛ sawei gulo, tao mahoungɔ sawei i ti mahu wɛɛ nahi gbi ɛɛ ti hu wɔɔ. Mahoungɔ sawei i tɔ kɛ hugbatei ji ɛɛ numugbi gbukpuu.

8. Ngayilii Ye Wayakpei

Nuu gbi ngi lɔnya mia kɔɔ sawa kpaambu ngaa yekpe ti ngi lɔnyɛi mavale a watii na ngi lɔnyi nasia ndɔɔ jawei keni numu a nyani ngi ma.

9. Ngayilii Ye Taalui

Maa ii houni ti numu magba, ti ngi wu kpɛgbema ɔɔ ti ngi gbɛ ngi yee a baama hu we.

10. Ngayilii Ye Puui

Nuu gbi ngi lɔnya mia nahii ti la nyɔngaa ngi ma tɛ i ngi maahinda gulanga kɔɛhu ɔɔ i sawa kpoukpou nyaninga, kɔɔ ti ye njie na le fofohu, tao kɔɔ sawakpambu jein jein ɔɔngaa ti loo ngi va.

11. Ngayilii Ye Puu Mahuyelei

1. Nuu gbi ngi lɔnya mia nahi ti la nyɔngaa ngi ma hinda ngamu va, taa kiti lewe haani ti ye njie na le fofohu, tao ti jia a sawe panda pandaa.

2. Maa ii houni ti baa nuu gbi ma a sawahu wee – ndɔɔ yila jawa yo ɔɔ ndunya kpɛɛɛ jawa. Tao gbɔma maa i houni sawei i kpagbaa la nuu ma na kaahu lewengɔ sawei na ma i nyanini.

12. Ngayilii Ye Puu Mahufilei

Maa ii houni nuu i yɛ na nahi ta loko wili ngi bundu hinda hu, ngi ye pɛɛbu hinda, kɔɛi kɛɛ ngowili na a pili ngitiwoma kia lee ti longɔla, kɛɛ kɔkpama a baagbuama hu we. Maa houngɔ sawei i nuu gbi maawɛɛ yɛɛ kɔkpamei ji bondayeya.

13. Ngayilii Ye Puumahu Sawei

1. Mahoungɔ numu gbi i yɛ hugbɛmbo hu kɔɔ i li mia leke gbi ngi longɔ i li na, tao kɔɔ i hei ndɔɔ gbi leke hu ngi longɔ i heihu.

2. Nuu gbi ngi lɔnya mia kɔɔ i gbua ndɔɔ yila hu i li peka hu, i wee a ngi yee ɔɔ mbaa tinda, tao kɔɔ i yama ngi ndei na hu mia i gbuanina.

14. Ngayilii Ye Puumahu Naanii

1. Nu u gbi lɔnya mia kɔɔ i ngi yaama lɔwu kakpama yeye ndɔɔ yɛka hu, tao kɔɔ i nganei gbuana.
2. Ye sawei ji ɛɛ lɛkpɛ gbi naleke ye numui ji i ndɔɔ jawa nyanini, tao i hinda gbulaninga na ndɔɔ woyila hugbatei i loila.

15. Ngayilii Ye Puumahu Lɔɔli

1. Nu u gbi lɔnya mia kɔɔ i wote a ndɔɔlii.
2. Maa i houni kɔɔ ti nu u gbi baa a ngi lɔli ya, kɔɔ ti ngi baa a ndɔɔlii ya ndɔɔ yekahu.

16. Ngayilii Ye Puumahu Weitei

1. Hindui taa nyahii na ti lakpango ta sɔɔwɛɔ ti ndengaa le, ti genye ii yɛni bɛɛ yila, tii yɛni bɛɛ a ndɔɔ yila hunblaa, kɔɔ Ngewo veli gbambi yila ma. Ti lɔnye maahewungo sɔɔva, sɔɔhu, kɔɔ ji ta lo ti gɔɔɛ.
2. Kɔɔ hindui taa nyaha ti sɔɔwɛɛ, a nɛɛ pɛiŋ ti veinja wɛ.
3. Bondei mia ndɔɔlei yɛi kpɔkui le, fale maahoungo heimii kɛ ndɔɔ gbi ti bondei mahu gbɛɛ kpɔtu kpɔtu.

17. Ngayilii Ye Puumahu Wɔilei

1. Nu u gbi lɔnya mia kɔɔ i ngi wuma haakangaa majɔɔ, tao gbɔma kɔɔ taa nungaa ti makpɔma haaka majɔɔ.
2. Tɛ nu u gbi haaka gbua ngi yɛya kia leke ti longɔla.

18. Ngayilii Ye Puumahu Waykpei

Nu u gbi lɔya mia kɔɔ i kiiya wee, kɔɔ i giila gbɔɔ tɔnyɛi le kɔɔ gbɔɔ i lɔnyani, Ngewo ye gbɔɔ ngi longo i feli, ye tonyɛ ji a ngi jein jein lɔ kɔɔ i ngi giliyɛi kɔɔ ngi yewoɔveilei wote, I wote bɛɛ atayakpe kɔɔ taa nungaa, fofohu kɔɔ sɔkuma, kɔɔ i nungaa gaa a ngi ngliyɛi kɛɛ ngi yewo hindei.

19. Ngayilii Ye Puumahu Taalui

Nu u gbi lɔnya mia kɔɔ i kiliya wee tao kɔɔ i yee kiiyɛina le fofohu, yee tɔnyɛi ji a peɔɔ yee kiiyɛi ji nu u gbi ɛɛ gbekpa kulɔ, tao kɔɔ i nemahulee kɛɛ ngowii majɔɔ tao kɔɔ ta bɛɛ i fe nungaa wɛ a pele gbi hu we, nahi bandowoma gbi ɛɛ waa nduahu.

20. Ngayilii Ye Nugbɔyɔngoi

1. Nu u gbi lɔnya mia kɔɔ taa nungaa ti gome, tao kɔɔ taa teini ti lee, i na lee hinda huwu va ii le.
2. Tɛɛ nguaa numu gbi la a kpɔli hale kɔɔ i wote a kome ma mɔ.

21. Ngayilii Ye Nugbɔyɔngɔ-Mahuyɛlei

1. Nu u gbi lɔnya mia kɔɔ ngi loko i yɛ ngi guamɛti hindeihu, kɛ bɛɛ ta vulii i yɛhu kɔɔ nungaa tia vulii ta lokoloo ti ma.
2. Nu u gbi lɔnya mia kɔɔ ngi lɔɔhu guamɛti hugbate wie ngoisia ti hiti ngi ma kia lee ta hiti nungaa ye pekeisia ma.
3. Nungaa mia maahoungo ti ti guamɛti hei, ti gbayɛi mia a pie a yenge, hulembinga ta yamalɔ ti kolei gula, tao ye kolei ji a kgula bunduhulɔ, nahii nungbi ɛɛ gbekpa numu gulɔ.

22. Ngayilii Ye Nugbɔyɔngɔ-Mahufɛlei

Numu gbi lee ndololii a ngie, ngi lblei kpoma hugbate wie ngi va, tao koo ngi lblei taa ngitiwoma hugbate ti pee ye kpoma hugbatei na i foo ngi ma, tao a majkoo kialeke ngi lblei gbatei kee ye saweisia ti na, gboma kia lekee ye numui bee ngi hami gii na, koo wei i legul.

23. Ngayilii Ye Nugbooyong-Mahusawei

1. Numu gbi lonya mia koo i yenge, tao koo i ngengei na wie ngi longola, koo i mbelehei majoo ngengemei, tao koo ti to kengengei ee ngi lo.
2. Numu gbi lonya mia, nahii nduahu gbiima, koo ti ngi pawa kia a yenge la.
3. Ngenge mngbi lonya mia koo ti ngi pawa nahii ta kee ngi mablaa ta ti magbee gbual hu kia nuvu, tao gboma koo kpoma yeka i yena ngi va.
4. Ngenge mngbi lonya mia koo i wili hugbatehu na ngenga blaa ma vale.

24. Ngayilii Ye Nugbooyong-Mahunaani

Ngenge mngbi lonya mia koo i levu tao koo i kpele yeka gbua, tao gboma koo aa ngenge huguango waa wie, mahoungo gboma i yaa a ndevu wati majoo, nahi i yaa ye ndevui na wie ma ta yaalo a ngi pawa.

25. Ngayilii Ye Nugbooyong-Mahuloolui

1. Numu gbi lonya mia koo ta kee ngi mablaa ti ye kaahugbua hu, ti mehee yekpe me, ti kula yekpe yili, ti la ndama yekpe, ti hale yekpe majoo, tao gboma guameti i ye na ti va, hugbate yekpe i yena ngi va a watii na ee ye ngege hu, a watii na ngi heigengo, watii na ngi wovang, kee watii na hinda a wa ngi mahu nahii ee gumbu.
2. Mahoungo gboma hugbate i ye na kuimeisia kee ndengaa va. Mahoungo ndengaa kpelee, naa ti ke taa ti njeni ti soohu oo tii soohu, ye hugbatei ji i ti maa wee.

26. Ngayilii Ye Nugbooyong-Mahuweitei

1. Numu gbi lonya mia koo i kol gaa. Maa ii houni navoo hinda i ye kolgaala ma, ke bee i wote a ye tootmei. Mahoungo kol gaalei i wote a sawa kpawu kpawu na ndo gbi e gbuama ye tootomi. Nyandengo koo ngenge kolngaa i yna kpoto, kee kol yalngo gaalei naa va ti nemabu lewengo.
2. Kol gaalei i wote a hinda na a nuu le guloma, ngi lonyisia kee ngi hugbemboi. I loko hei hinda yawubu goola, hinda bu houla kee ndiamya dunyei kpele luahu, kenyeisia kee Ngewo vli gbambisia luahu, tao kpaya waalo ndolo kpele woyila yenge lukuisia hu koo ndileli i li guloma.
3. Bondeisia ti wote a haala bla ta ke na kaa ye gbao ti leingaa ta pee.

27. Ngayilii Ye Nugbooyong Mahuwofilei

1. Numu gbi lonya mia koo ngi loko i ye mia a yena ye kondi hinda hu, i ngaa nee ye ye mbembei hu kee sayensi ye tekulomii taa ye nafei.
2. Numu gbi lonya mia koo mahugbee kpoto kpoto i ye ngi gbate hani ma, i ye a ngole oo hani lalango oo sayensi haaka.

28. Ngayilii Ye Nugbooyong Mahuwayakpei

Numu gbi lonya mia koo ngi yee jawa kee ngitiwoma gee i yena, na a to ke dunya lahei jisia ta hitilonga.

29. Ngayilii Ye Nugbooyong Mahutaawui

1. Numu gbi lee, mia i heina, tao a lena guloma, mahoungo i na hinda hou a loko veinja.

2. Ji numu a ye ŋi lɔnyi kɛɛ ŋi hugbɛmboi ya yenge ma, na lee a wote a kpɛɛnguu a wee a saweilo naa a nuu wekeisia ti lɔnyi kɛɛ ti hugbɛmboi ma vale, kɛɛ numu kpɛɛ ti maahinda va ngoyila loɔhu.

3. Numu ɛ ye tɔnyi jisia kɛɛ hugbɛmboi jisia yayenge nahi kpuango pilei na ma, tao gbɔma ɛ pinde kaa na wooma na ndɔlo kpɛɛ gomɛi ti ndani.

30. Ngayilii Ye Numugboɔɔngɔ Mahupuui

Gbewogbe gbi na kolei ii hu na nu mu a nde ye kɛnga ti puilo na kɔɔ i ndɔlo ɔɔ ngoyila hugbate leenga ti lɔnyi kee ti hugbɛmboi mahugbua.
